

Artikulacija i integracija interesa u delegatskom sistemu

Boštjan Markič

Htio bih u svojoj raspravi upozoriti na neke probleme do kojih smo došli u istraživanju ovog fenomena na području Slovenije.

Prvo bih htio reći da naša istraživanja nesumnjivo pokazuju da je delegatski sistem razvio dosta razgranatih institucija, mehanizama i kanala koji su stvarno u funkciji slobodnog izražavanja samoupravnih interesa. Iz toga, razumije se, slijedi da je mogućnost izražavanja samoupravnih interesa u delegatskom sistemu, pogotovo u usporedbi s prijašnjim odborničkim i poslaničkim sistemom, mnogo veća i da postoje mnogo veće mogućnosti artikulacije interesa.

No, istovremeno treba reći da glavni cilj, osnovni smisao delegatskog sistema ne bismo mogli vidjeti samo u neposrednom izražavanju interesa, samo u prezentiranju čitave problematike samoupravnih interesa, iako je od velikog značaja da su interesi zaista slobodno prezentirani.

Mislim da je sada delegatski sistem, a to potvrđuju i naša istraživanja, pokazao veće rezultate u pogledu *izražavanja* interesa, nego u pogledu *integracije* izraženih interesa.

Zbog toga mislim da pred svim subjektima delegatskog procesa stoji zadatak da se još više udubimo u višu fazu, tj. u fazu samoupravnog *odlučivanja o samoupravnim izraženim interesima*, da tražimo prave puteve sinteze samoupravnih interesa.

To je konstatacija za koju mislim da je za naš prostor dosta interesantna.

Mislim da je realno očekivati da će razvijanjem socijalističke demokracije doći do daljnjih interesnih konfrontacija, interesnih konflikata u delegatskom sistemu i u društvu, baš zbog toga što delegatski sistem stvarno otvara nove puteve i nove kanale društvenog utjecaja koji su sada mnogo prodorniji nego u ranijem poslaničkom sistemu.

Sve to imperativno postavlja pitanje traženja unutrašnje društvene kohezije u delegatskom sistemu, postavlja pitanje integracije cjelokupnog društvenog života, što je jedno od centralnih pitanja čitavog političkog sistema na današnjoj točki njegovog razvoja.

Radi se o tome da u delegatskom sistemu samoupravne interese nije moguće prepustiti slobodnoj igri. Što društveno a ne kolektivno vlasniš-

tvo, više bude osnova delegatskog sistema, to će veća biti mogućnost za demokratsku selekciju i sintezu samoupravnih interesa.

Htio bih reći da dosadašnja istraživanja u pogledu uloge društveno-političkih organizacija u delegatskom sistemu potvrđuju našu hipotezu da je SK u delegatskom sistemu bio uspješniji u onim sredinama, OOUR-ima i onim mjesnim zajednicama gdje je uspio onemogućiti fragmentiranje samoupravne svijesti koja se rađa iz sasvim konkretnih ekonomskih, političkih, kulturnih i drugih razmjera u različitim sredinama.

Rekao bih da nas istraživanja upućuju na to da je ograničavanje egoističkog partikularizma parcijalnih interesa stalna orijentacija i nužan preduvjet za racionalno i efektivno djelovanje delegatskog sistema.

Naša nas istraživanja zapravo usmjeruju na to da se udaljujemo samo od pogleda na *projekcije* i *norme* delegatskog sistema i da sve više zahvaćamo praksu, konkretnu realizaciju delegatskog sistema.

U tom smislu čini mi se posebno važno da se u delegatskom procesu odlučivanja udaljimo od opasnosti da se pravci društvene politike formiraju prema trenutnoj moći i agresivnosti parcijalnih interesa, umjesto da se pravci društvene politike afirmiraju u pogledu na društvenu optimalnost datih alternativa. Što delegatski sistem bude sposobniji da garantira optimalne alternative društvenog razvoja i proces samoupravnog odlučivanja, to će više pomoći da se delegatski sistem razvija u željenom pravcu.

Samim uvođenjem delegatskog sistema nismo a priori prekinuli s pojavom birokratizma, birokratskih struktura u delegatskom sistemu. Očigledno je da u delegatskom sistemu moramo računati s činjenicom da je birokratizam konstanta u sistemu i da se s njim treba konfrontirati. Ponekad vlada dosta vclika uopćenost i načelnost u delegatskom sistemu, što omogućuje različite razloge kako stupiti u konkretnu društvenu akciju. To omogućuje i pojavu birokratizma, tako da smo radi svoje »svestranosti« ponekad prilično površni.

Govoreći o procesu delegatskog odlučivanja, htio bih reći da te negativne pojave uvjetuju ponekad i pojave dupliranja i prekrivanja pojedinih institucija u delegatskom sistemu, tako da je pitanje dosta precizne razgraničenosti između pojedinih institucija jedno je od ključnih pitanja tog trenutka delegatskog sistema.

Ako institucije u delegatskom sistemu na napunimo specifičnim suštinama, ako precizno ne opredijelimo volumen prava i dužnosti pojedinih institucija, nećemo doći do pravog društvenog efekta ni u delegatskom sistemu.

Kad govorimo o procesu delegatskog odlučivanja, ne možemo mimo centralne uloge skupština društveno-političkih zajednica.

Mislim da su instituti sporazumijevanja i dogovaranja veoma važna karika u razvoju delegatskog sistema. U tom smislu treba i te kako paziti da se ta institucija sporazumijevanja i dogovaranja ne transformira u manipulaciju i sporazumijevanje između užih rukovodećih struktura odlučivanja, tako da skupštine budu razvlašćene svojih osnovnih zakonitih prava. Do tih pojava dolazi u nekim sredinama u našoj republici.

Govoreći o procesu delegatskog odlučivanja, svakako treba podvući i problem njegove efikasnosti. Naš politički sistem postaje sve kompleksniji, a ponekad i kompliciraniji, pa to razumije se, ima svoje implikacije na problem efikasnosti sistema i na rješavanje proturječnosti u samom sistemu.

Izlaz iz toga ja ne bih vidio u nečem što bih mogao nazvati »birokratskim racionalizmom«, jer politički sistem mora djelovati, politički se život mora razvijati, nego u jednoj mobilizaciji, u većem dinamizmu samoupravnih institucija, autentičnih institucija samog delegatskog sistema, što bi nas vodilo, da tako kažem, u »delegatski racionalizam«.

Ali, kada govorimo o većem dinamizmu i o većoj mobilizaciji samih subjekata u delegatskom procesu odlučivanja, ja se ne zalažem za preveliku institucionalizaciju.

Ponekad dolazi do toga da se odlučivanje odvija po dva kanala: po jednom normativno zamišljenom i po drugom neformalnom. Tako i tu dolazi do raskoraka, do dihotomije procesa odlučivanja u našem delegatskom sistemu. Uzrok tome bismo mogli tražiti i u hiperinstitucionalizaciji.

Proces odlučivanja u delegatskom sistemu je dosta kompliciran i zbog toga što dolazi do mnogo različitih subjekata koji su faktori u procesu odlučivanja.

Naša istraživanja pokazuju da često nije lako iz tog labirinta selekcionirati društveno racionalne jezgre, koje su temelj samoupravnog odlučivanja u delegatskom sistemu.

Frekvencija interakcija između pojedinih subjekata delegatskog sistema dosta je velika i tu dolazi do racionalnih, a nekad i neracionalnih interakcija između različitih subjekata delegatskog sistema. Dolazi do onog što bih uvjetno mogao nazvati »dodavanje loptice iz jednog tijela u drugo tijelo«, do prelaganja iz jednog tijela u drugo, što u nekim sredinama komplicira proces odlučivanja i daje mogućnost birokratskim strukturama da se javljaju kao »spasioci«, kao one intermedijarne strukture koje tu nalaze mjesto za svoje djelovanje.

Kako zbog toga dolazi do nefikasnosti, onda se to pokušava ponekad ekvilibrirati raznim »brzim« postupcima i tako dolazi do negativnih pojava da se ponekad esencijalna pitanja rješavaju na neadekvatan način.

Naša istraživanja nas navode na to da je proces odlučivanja bio u funkciji samog delegatskog sistema onda kada je bio postignut stvarno viši nivo *tehnologije pripremanja odlučivanja*, kada je rad, u samoupravnoj bazi i u delegacijama, bio dobro pripremljen, raspoređen, tako da su se otklonile sve moguće improvizacije do kojih je došlo u procesu odlučivanja.

Ja bih svoje izlaganje želio zaključiti time da ne smijemo gubiti iz vida to da se delegatskim sistemom realizira kvalitetna funkcionalna transformacija procesa odlučivanja ako se svestrano realiziraju i *društveno-ekonomske pretpostavke delegatskog sistema*.

Govoreći o delegatskom sistemu, ne smijemo zaboraviti da zapravo ekonomska stabilnost, prosperitet, rast društvenog i osobnog standarda u

velikoj mjeri determinira stabilnost političkog sistema i dinamike daljnje demokratizacije čitavog jugoslavenskog društva i u tom okviru i delegatskog sistema.

Pred nama su prvi rezultati o procesima delegatskog odlučivanja. Razvoj našeg sistema pokazao je da nama ne manjka hrabrost u pogledu traženja novih institucionalnih rješenja, ali da nastaju problemi, jer nepotpuno verificiramo svestrane manifestacije delegatskog sistema, kao da nemamo dosta vremena da bismo verificirali da li ono što je institucionalno zamišljeno i djeluje u praksi.